מפניני הפרשה - מאמר

שלום פנימי ושלום חיצוני

פרשת בחוקותי פותחת בטוב ובברכה שיזכה לה עם ישראל, אם ילכו בחוקות ה' וישמרו את מצוותיו: "**אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו'. ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את בציר וגו' ואכלתם לחמכם לשובע...ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד**..." (פרק כו' מפסוק ג').

מפרש רש"י: "**ונתתי שלום - שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל. וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל**".

צריך להבין מה כוונת רש"י - הרי לכאורה היה יכול לפרש כך על כל דבר, דהיינו על ונתנה הארץ יבולה, שמא תאמרו אם אין שובע אין כלום, תלמוד לומר ואכלתם לחמכם לשובע, וכן על כל ברכה וברכה - מה ראה רש"י לפרש כך דווקא על ונתתי שלום בארץ.

אמר הרב יעקב מוילנא שיש שני סוגי שלום: שלום פנימי ושלום חיצוני. שלום פנימי – שלום עם בני ביתו, כלומר – עם רעייתו וצאצאיו. שלום חיצוני - עם שאר בני אדם עם הגנב, החמסן, הגזלן וכל אדם.

כאשר נתבונן בסיבות השלום לשני סוגיו, נמצא שכל אחת הפוכה מחברתה, וכל אחת דוחה את חברתה.

שלום הפנימי בא בגלל עושר וברכה, שאז האדם יכול למלא רצונם של בני ביתו, ולתת להם כל שירצו, וממילא יש שלום בבית, אבל כאשר לא יכול למלאות רצונם, בני ביתו כועסים עליו.

השלום החיצוני הוא ההיפך, שהעושר גורם לקנאה ושנאה והצורך להיזהר מגנבים, אבל העני בטוח מכל אלה, וכמו שנאמר במשלי (י"ג, ח') "כופר נפש איש עשרו ורש לא שמע גערה".

פירוש הוא שהרש (העני) לא ישמע גערה משום אדם, כי אף אחד לא מסתכל עליו, ולכן אינו צריך כופר.

לכן כשרצה יעקב אבינו ע"ה שיתקיימו שני סוגי השלום האלו בידיו, יעץ לבניו להסתיר ענייניהם מהבריות, ואמר להם למה תתראו: "וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו" (בראשית פרק מב' א')

מפרש רש"י: "**למה תתראו - למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאלו אתם שבעים, שבאותה שעה עדיין היה להם תבואה**..." - מי שמסתיר את עושרו יוכל לחיות בשלום עם כולם (כולל סביבתו).

נראה שזוהי כוונת רש"י בפירושו בפרשתנו, שהרי ידוע שתמיד היה עם ישראל מועט מכל העמים, כמו שנאמר: "**לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' כי אתם המעט מכל העמים**" (דברים ז', ז').

כשישראל ישבו על אדמתם וארצם דשנה ורעננה, וגשמים יהיו בעתם, ויישיג להם דיש את בציר, וכל הברכות הללו שאמרה התורה, הצלחה זו תמשוך אליהם את עיני העמים להילחם בהם ולרשת את ארצם.

מאחר והצלחת אומה שלימה אי אפשר להסתיר, אם כן זה שיהיה לעם ישראל את כל צורכם ובשפע יכול להביא עליהם היפך הברכה.

לכן הבטיח הקב"ה לעם ישראל שאם ילכו בחוקותיו וישמרו את מצוותיו יתקיים בהם - ונתתי שלום בארץ - שהקב"ה יעשה שהשלום הפנימי לא ידחה את השלום החיצוני, ויהיה להם שלום מכל צד.

בין אדם לחבירו

לאחר שעמדנו על שני הסוגים העיקריים של לשון הרע והם: המספר בגנות חברו. והמספר דבר שפרסומו עלול להזיק לחברו.

חשוב להזכיר מספר כללים השייכים לשני סוגי לשון הרע הללו. איסור לשון הרע אינו מוגבל אך ורק לדיבור. בגדר איסור זה נכללים כל אמצעי ההבעה שעל ידיהם מבוטאים דברי הגנאי או הדברים המזיקים . לפיכך, גם לשון הרע על ידי כתיבה, רמזים, קריצות, סימנים או העוויות פנים המביעים דבר גנאי או נזק – אסורים הם.

שואל ומשיב

שאלה: האם מותר לעשות הבדלה במוצאי שבת ויו"ט על קפה או תה?

תשובה: מרן השו"ע בסימן רצ"ו פסק להלכה כך: "**מותר להבדיל על שיכר אם הוא חמר מדינה, והוא הדין לשאר משקים, חוץ מן המים**".

יש פוסקים שרצו ללמוד מכך שמרן כתב "**חוץ מן המים**" שאפשר להבדיל על קפה, תה או חלב, עם סוכר שנחשבים כחמר מדינה.

אולם מרן החיד"א בברכי יוסף סימן רצ"ו דחה סברה זו וכתב "**הנה רבים הבינו מלשון מרן שאפשר להבדיל על חלב, והוא טעות, שלא הותרו שאר משקים להבדלה אלא כשהם חמר מדינה, ומה שסיים מרן חוץ מן המים, רצונו לומר שאפילו אין שותים במקום ההוא אלא מים בלבד, והיה מקום לחשוב שיהיה דין המים כחמר מדינה, לכן הוצרך להשמיענו שאין מבדילים על המים כלל, אבל ברור שאין להבדיל על חלב, וזה פשוט מאוד, וכן מבואר בבית יוסף**".

האדר"ת בקונטרס עובר אורח כתב תחילה: "...**ושמעתי בשם גאונים רבים בדור שלפנינו שהורו להבדיל על כוס תה מתוק בסוכר, או קפה מתוקה, ונראה מדעתם שפרוש חמר מדינה כל שהוא עשוי לכיבוד אורחים וכיוצא בזה, וכמו שנוהגים לכבד בקפה ותה, מה שאין כן בחלב**" – אולם לסיום כתב שהדבר צריך עיון.

הגאון רבי יחיאל אפשטיין, בספר ערוך השולחן כתב, שכמה גדולים נהגו בשעת הדחק להבדיל על כוס תה מתוק או חלב. גם בשו"ת ציץ אליעזר חלק ח' כתב כי בשעת הדחק יכולים להבדיל על תה או קפה, אולם עיין בדברי רוב הפוסקים האחרונים ובכללם רבי יעקב בן חגיז, רבי מרדכי ויקלר, רבי דוד לוריא ועוד, נראה שאין תה וקפה מתוקים נחשבים חמר מדינה, ואין להבדיל עליהם אפילו בשעת הדחק.

סיכום: העיקר להלכה ולמעשה שאין להבדיל על חלב, תה, קפה, מיץ הדרים וכדומה, מפני שאין נחשבים לחמר מדינה, ואפילו מי שהיין מזיקו, לא יבדיל עליהם, אלא יסמוך על ההבדלה שבתפילה, או שיצא ידי חובה בהבדלה של אדם אחר, אולם אין למחות בידי מי שמבדיל עליהם בשעת הדחק, שיש לו על מי לסמוך. (עפ"י שו"ת יהוה דעת)

מפניני הפרשה - רעיון

"ואף גם זאת"

עם ישראל מתבשר שגם אם יחטא ובעקות זה יגלה מארצו ותבוא עליו חלילה רעה אחר רעה - "ואף גם זאת" - "**בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם לחפר בריתי אתם, אני ה' אלוקיהם**" (פרק כו' מד').

מבאר המשך חוכמה שיש לעם ישראל השגחה פרטית מאת ה', הדואגת שלא יהיה נתק מוחלט בין העם לה' יתברך, ובזמן משבר שותלת אישים גדולים שפועלים לשמירת העם מהתבוללות, ולהשבתו אל ה' יתברך.

"...**שנתבונן קצת בדרכי ההשגחה העליונה קצת מה שיוכל להבין. וזה, כי כאשר גזרה החכמה העליונה אשר ישראל יתנודדו בארצות, שנים רבות מאוד מאוד, עד זמן אשר חקקה הממטרה האלקית, אשר לבא לפומא לא גליא, חשבה אופנים ותחבולות אשר ישראל יתקיימו לגוי ולא יתבוללו בעמים. והעירה על זה גדולי האומה לעשות בזה גדרים סייגים, אשר האומה תתקיים בשאון גלי הים ולא תטבע במצולות הסער השוטף ברוח אמיץ וכביר**.

אכן, כך מובא בגמרא במסכת מגילה דף יא. "**לא מאסתים - בימי כשדים, שהעמדתי להם חנניה מישאל ועזריה. ולא געלתים - בימי יוונים, שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו. לכלותם - בימי פרסיים, שהעמדתי להם בית רבי וחכמי דורות**". כל זאת, משום ש "אני ה' אלוקיהם", לנצח נצחים.

מה שנכון לכלל ישראל, נכון לגבי הפרט בישראל. גם אם ישקע אדם בגלות ובתרבותה תמיד ישאר בו זיק שאינו כבה, ענף עץ אבות, ניצוץ של אמונה שסופו להתלהב ולהיות ללהבה. אותו ניצוץ שבאדם יהיה לאבן פינה לאביו שבשמים, למורשתו ולעצמיותו. והנה עינינו רואות ומשתאות בשמחת גאולה עצומה למראה התהליך ההולך המתרחש באופן ההולך ומתעצם.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד — עזרא בן עזיזה נחום ז"ל — שרה בת מלכה חנימוב ז"ל — הניה נחמה בת אברהם שפירא ליברמן ז"ל

שלום בן שלום כתריאל ע"ה — שמעון נחמני בן נאוה ז"ל — רחל בת סוליקא דנינו ע"ה — רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

אליהו בן שמחה בן סדון ז"ל — ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה — סימונה בת מרסדס אלמליה ע"ה — מלכה בת מוסאלם סעדיה ז"ל

יהושע בן אלים בן נעים ז"ל — אליהו בן רחל בנאים ז"ל — ג'ורג'י בת מסעודה ז"ל — מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד כג' לחודש אייר ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 36
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת בחקותי
שבת מברכים - אבות פרק ה'
מפטירים

"ה' עוזי ומעוזי" (ירמיהו טז')
תימנים בלאדי:
"ויהי דבר ה'" (יחזקאל לד')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת שבת: 19:22
יציאת שבת: 20:22
זמן רבנו תם: 20:43

ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת - עפ"י פוסקים ראשונים ואחרונים

פתיל התכלת

להלכה נפסק שהתכלת והלבן לא מעכבים זה את זה, לכן אדם שלא הטיל תכלת בציצית – מקיים הוא מצוות ציצית בחוטים לבנים. בשלב מסוים בהיסטוריה היהודית, הופסקה הטלת פתיל תכלת בציציות בכנפות הבגד, משתי סיבות: א. צבע התכלת איננו מצוי בידינו. ב. שאנו לא יודעים כיצד לצבוע את הפתילים.

מהו התכלת וממה הוא נעשה

בגמרא במסכת מנחות מד. מבואר שצבע התכלת מופק מדמו של חלזון: "**תנו רבנן: חלזון זהו - גופו דומה לים, ובריתו דומה לדג, ועולה אחד לשבעים שנה, ובדמו צובעין תכלת, לפיכך דמיו יקרים...**"
מפרש רש"י: **גופו: מראה גופו, תבנית דיוקנו: ועולה. מן הארץ: לפיכך. שאינו עולה אלא אחת לשבעים שנה דמיו יקרין.**
רש"י בפירושו על התורה במדבר פרק טו' לח' כתב: תכלת. צבע ירוק של חלזון. אפילו שרש"י כתב שהוא צבע ירוק, כמבואר בגמרא הנ"ל וכן מבואר גם במסכת סוטה דף יז. שצבעו דומה לצבע הים והרקיע.
גם בפוסקים הראשונים מובא שמדובר בצבע שדומה לצבע הים והרקיע, כך כתב הרמב"ם בהלכות ציצית, פרק ב' הלכה א'.
"**תכלת האמורה בתורה בכל מקום, היא הצמר הצבוע בפתוך שבכוחל, וזו היא דמות הרקיע הנראית לעין השמש בטהרו של רקיע. והתכלת האמורה בציצית צריך שתהיה צביעתה צביעה ידועה שעומדת ביופיה ולא תשתנה. וכל שלא נצבע באותה הצביעה – פסול לציצית אעפ"י שהוא כעין הרקיע, כגון שצבעו באספטים או בשאר המשחירין, הרי זה פסול לציצית**".
הפקת הצבע מהחילזון הייתה יקרה, ובזמן חז"ל היו אנשים שניסו לחקות את צבע התכלת המקורי באמצעות צבע זול יותר (ועמיד פחות), שמופק מצמח שנקרא 'קלא אילן'. חז"ל ביקרו את השימוש בחיקוי זה, כמובא במסכת בבא מציעא דף סב: **אמר הקדוש ברוך הוא: אני הוא שהכחנתי במצרים בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור - אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו בנכרי ומלוה אותם לישראל ברבית, וממי שטומן משקלותיו במלח, וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא.**
פירש רש"י: **קלא אילן. צבע הדומה לתכלת, ורחמנא אמר (במדבר טו, לח) 'פתיל תכלת', ותכלת דמיו יקרים, שצבוע בדם חלזון שאינו עולה מן הים אלא אחת לשבעים שנה.** וכן מובא בעניין זה, במדרש 'ילקוט שמעוני' בפרשת שלח, רמז תשנ': "...'**אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים**' – **וכי מה ענין יציאת מצרים לכאן? אלא שלא יאמר הריני נותן צבעונין וקלא אילן והן דומין לתכלת ומי מודיע עלי בגלוי, 'אני ה' אלהיכם' – דעו מה עשיתי להם למצרים שהיו מעשיהן בסתר ופרסמתים בגלוי.**

סיכום

צבע התכלת לצביעת פתיל תכלת לציצית דומה לצבע הים או הרקיע. הוא מופק מדם חלזון העולה אחת לשבעים שנה, לכן מחירו יקר. יש צמח הנקרא 'קלא אילן' שממנו ניתן להפיק צבע דומה לתכלת בזול יותר אבל אין נכון לעשות את וחז"ל ביקרו קשות את העשים כן.

כמה חוטים צריכים להיות צבועים בתכלת?

בנושא מספר חוטי התכלת שיש לתת בציצית נחלקו הפוסקים הראשונים. בביאור דברי המשנה במסכת מנחות דף לח. מתני'. התכלת אינה מעכבת את הלבן, והלבן אינו מעכב את התכלת.

רש"י ותוספות

מדברי רש"י ותוספות עולה שבציצית יש שני חוטים לבן ושני חוטי תכלת.
מפרש רש"י: "**התכלת אינה מעכבת את הלבן: ואע"ג דמצוה לתת תכלת שתי חוטין בציצית כדמפרש לקמן, אפילו הכי אין זה מעכב את זה...**"
כתבו התוספות שם, ד"ה התכלת: "...**מצוה לתת ב' חוטין תכלת וב' חוטין לבן בציצית...ואם תאמר, ומנלן דבעינן ב' חוטין לבן וב' חוטין דתכלת, דילמא אנדרילים קפיד קרא אפילו חד מהאי וג' מהאי? ויש לומר כיון דתרי מיני בעי רחמנא, סברא הוא שיהיו שוין. ועוד, 'פתיל תכלת' כתיב, ופתיל משמע תרי...**(יומא עב.) 'וקיצין פתילים', **פתיל - שנים, פתילים - ד'...**."

רמב"ם

מדברי הרמב"ם בהלכות ציצית, פרק א' הלכה ו' יוצא, שבעצם רק חצי חוט מתוך ארבעת חוטי הציצית צבוע בתכלת: "**כיצד עושין את הציצית? מתחיל מזווית של טלית... ויהיה אחד משמנה החוטים חוט תכלת והשבעה לבנים**".
הראב"ד השיג עליו ולדעתו צריך להיות חוט אחד שלם צבוע בתכלת (לא רק חצי חוט). לסיכום: לפנינו שלוש שיטות ראשונים: **שיטת רש"י ותוספות:** שני חוטי תכלת. **שיטת הרמב"ם:** חצי חוט תכלת. **שיטת הראב"ד:** חוט תכלת אחד מתוך ארבעה.

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק

בספר שיעורי הגרי"ד הלכות ציצית, סימן כב' מבאר את דברי הרמב"ם. נראה להבחין בין שתי הפרשיות של ציצית: בספר דברים נאמר סתם 'גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך', ולא הזכיר תכלת לא דין הכריכה. רק בספר במדבר הכתוב אומר 'ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת', פסוק המחייב להוסיף תכלת על הציציות. אם כן אפשר לומר שהפרשה בספר דברים עוסקת בחיוב לעשות גדיל מחוטי הציצית... הפרשה בספר במדבר דנה במצוות תכלת, ודווקא שם מלשון 'פתיל' מחדשת התורה את ההלכה של כריכה. מזה למד הרמב"ם, שכריכה היא דין בתכלת, המחייב לכרוך את חוט התכלת מסביב לחוטי הציצית...לשיטת הרמב"ם חוט התכלת אינו מעיקר חוטי הציצית הנלמדים מ'גדיל', אלא הוא חוט הכריכה, שאותו מוסיפים לחוטי הציצית וכורכים מסביב לשאר החוטים... הכתוב 'ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת' אינו מורה על צירוף התכלת לגוף הציצית, כי אם על הוספת התכלת וכריכתו מסביב לחוטי הציצית...

פינת העורך

על פסוק "...**ונתתי שלום בארץ**..." (פרק כו' ו') כתב רב מיימון בן עטר זצ"ל בספרו "טעמי המקרא": לא אמר הכתוב "**ונתתי שלום בעולם**", וגם לא אמר "**ונתתי לכם שלום**", אלא כתב: "**ונתתי שלום בארץ**". ללמדנו שהמקום היחיד בו יכול להיות שלום אמת לעם ישראל, הוא בארצו - ארץ ישראל. אבל יש לכך שיזכו לשלום נכסף זה והוא: "**אם בחוקותי תלכו!**"

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לארנן יצחק הי"ו ולבחירת ליבו בת חן עמיר הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרפאל מאייער הי"ו ולבחירת ליבו תמימה אפלבוים הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

המקור לחובת ברכה מעין שלוש (חלק ב' סופי)

ברכה מעין שלוש, היא ברכה שמברכים אחר אכילת מאפים כגון מיני עוגות, או תבשילים, כגון דייסת סולת וכדומה שנעשו מאחד מחמשת מיני דגן - חיטה, שעורה, כוסמין, שבולת שועל ושיפון, או לאחר שתיית יין, או לאחר אכילת פירות מהמינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל - גפן, תאנה, רימון, זית ותמר. שמה של ברכה זו - "מעין שלוש" - נובע מכך שמוזכרים בה בקצרה עניני שלושת הברכות הראשונות של ברכת המזון.

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ח' הלכה א' פסק להלכה שהברכה האחרונה על חמשת מיני הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל היא ברכה אחת מעין שלש: **"כל פירות האילן מברכין עליהן בתחילה בורא פרי העץ ולבסוף בורא נפשות רבות חוץ מחמשת המינין הכתובין בתורה, והם ענבים ורמונים ותאנים וזיתים ותמרים שהוא מברך עליהן בסוף ברכה אחת מעין שלש".**

שם בהלכה יב' כתב שכל הברכות האלו (חוץ מברכת המזון), אדם המסתפק אם בירך אותם או לא, מכיוון שהם ברכות מדרבנן אינו חוזר, ומשמע מדבריו שברכה מעין שלוש היא מדרבנן: **"כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בירך או לא בירך אינו חוזר ומברך לא בתחילה ולא בסוף, מפני שהן מדברי סופרים..."**

מהר"י קאפח

אולם מהר"י קאפח בפירושו למשנה תורה לרמב"ם שם, הביא את דעת ה"ראשון לציון", אשר מהלק בין ברכת על המחיה שלדעת הרמב"ם חיובה הוא מהתורה, לבין הברכה על הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל שהיא מדרבנן.

"ממה שכלל רבנו בתחילת הפרק גם ברכה מעין שלוש שעל פירות הארץ, והכא כייל כל הברכות האלו, משמע דסבירא ליה דברכה מעין שלוש שעל הפירות היא דרבנן, ועיין ראשון לציון שהאריך הרבה בעניין זה, וסבירא ליה דרק על המחיה דאורייתא לדעת רבנו, ממה שכתב בתחילת פרק א': אחר אכילת מזון ולא כתב אחר אכילת פת..."

הערה:

הכוונה למה שכתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות ברכות הלכה א': **"מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת..."**

המאירי בבית הבחירה

המאירי בבית הבחירה על מסכת ברכות דף מד: כתב על פי דעת הגאונים, שברכת מעין שלוש היא מהתורה:

"מי שנסתפק בברכה אחרונה אם עשאה אם לאו, פירשו הגאונים שאם היא שלוש ברכות או מעין שלוש חוזר ומברך מפני שהן מן התורה שאעפ"י שלא נאמרו שלוש אלא על הלחם, מכל מקום מעין שלוש יצא לנו הואיל ונכללו כלן עם הלחם בפסוק אחד אבל בורא נפשות הואיל ואינה אלא מדברי סופרים אינו חוזר ומברך".

הטור

הטור בסימן רט' ציין את שיטת הרמב"ם, וכתב שנראה שכוונתו לומר שהברכה הראשונה היא מדרבנן, אך ברכת מעין שלוש מכיוון שיש לה אסמכתא בפסוק, היא מהתורה לכן אם מסתפק אם בירך צריך לחזור.

"כתב הרמב"ם ז"ל כל הברכות כולן אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו חוזר ומברך לא בתחילה ולא בסוף מפני שהם מדברי סופרים ונראה דווקא ראשונה שהיא מדרבנן דנפקא לן מסברא שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה, אבל ברכה אחרונה מעין שלוש דשבעת המינין דאורייתא היא דמסמיך ליה אקרא וכן נראה מדברי הלכות גדולות"

בית יוסף

הבית יוסף בסימן רט' הביא את דברי הטור וכתב שלשונו **"דמסמיך ליה אקרא"** לא מדוייקת, שאם מעין שלוש הוא מהתורה, לא מספיק אסמכתא בעלמא והיה צריך לכתוב שלמדו זאת מדרשת הפסוק. כמו כן כתב שלדעת בה"ג, ברכת מעין שלוש היא מהתורה והקשה על זה הסמ"ג (ספר מצוות גדול) אם מקורה מהתורה, מדוע לא יברכו ברכת המזון, ולכן כתב שחיוב ברכת מעין שלוש הוא מדרבנן וכדעת הרמב"ם.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

ממה שפסק מרן להלכה בסימן רט' סעיף ג' שרק ברכת המזון היא מהתורה, עולה בפשטות שלדעתו ברכה מעין שלוש היא מדרבנן: **"כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו, אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון מפני שהוא של תורה".**

משנה ברורה

במשנה ברורה סימן רט' ס"ק י' כתב שלמרות פסיקת מרן שברכה מעין שלוש היא מדרבנן, היות ופוסקים ראשונים רבים שסוברים שהיא מהתורה, במקרה של ספק הציע דרכים לצאת מהספק שראוי לנהוג בהם: **"...אבל באמת יש הרבה ראשונים שסוברין שהוא מדאורייתא וע"כ כתבו האחרונים דמי שאכל כדי שביעה מפירות או תבשיל של שבעת המינים ונסתפק לו אם בירך אחריו יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויברך אחריו ויוציא עי"ז גם הספק שלו ועיין בפמ"ג שמצדד דאם אין לו מאותו המין יקח ממין אחר שהוא משבעת המינין כגון שאכל פרי עץ יקח מיני מזונות ויכלול בהברכה:**

פסקי תשובות

בפתרון שהציע במשנה ברורה, שיאכל עוד מאותו המין, עולה השאלה: האם יברך ברכה ראשונה על מה שאוכל עוד? בספר פסקי תשובות שם באות ה', כתב שמנהג חסידות לא לאכול עוד מאותו המין, אלא אם יש אדם אחר שמברך ויכוון לצאת ידי חובת הברכה הראשונה בברכתו. כמו כן יכול לנהוג כמו הפתרון השני שכתב במשנה ברורה, שיאכל ממין אחר שלא אכל ממנו, ואז בברכה האחרונה יכלול גם את מה שמסופק בו.

"...אמנם החסיד הנוהג לפנים משורת הדין ימנע מלאכול ולשתות בספק ברכה, אלא אם כן יש לו אפשרות לצאת מידי כל ספק, וכגון שישמע מאחר הברכה ומכוין לצאת, או יאכל מאכלים אחרים שחייב עליהם ודאי בברכה ופוטר מינים אלו שעליהם ישנו הספק בברכתם הראשונה או האחרונה...ובמקום ספק ברכה לא אסרו לברך על מאכלים אחרים כדי להינצל מהספק, אעפ"י שלולא הספק היה בזה משום ברכה שאינה צריכה..."

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף סימן רח' סעיף א' כתב פתרון אחר לגבי מי שמסופק אם בירך ברכה אחרונה מעין שלוש והוא שיאכל עוד מהפירות כדי שיברך מעין שלוש, ואת הברכה הראשונה יהרהר בליבו: **"על פירות שבעת המינים (זיתים, תמרים, ענבים, תאנים, ורימונים), אם אכל מהם שיעור כזית, מברך לאחריהם "על העץ ועל פרי העץ". ועל פת הבאה בכיסנין מברך "על המחיה"...ואם נסתפק אם בירך מעין שלש או לא, אינו חוזר לברך, ומכל מקום נכון שיאכל עוד כזית מהעוגה, או מפירות שבעת המינים, כדי שיוכל לברך מעין שלש. וברכה ראשונה, יהרהר בלבו.**

סיכום

נחלקו הפוסקים הראשונים אם חובת ברכה מעין שלוש היא מהתורה או מדרבנן. מרן פסק להלכה שהחובה היא מדרבנן. לכן אדם שמסופק אם ביירך ברכה אחרונה מעין שלוש אינו חוזר ומברך, אולם היות ופוסקים ראשונים רבים שסוברים שהיא מהתורה, במקרה של ספק ראוי לנהוג בדרכים שלעיל כדי לצאת מהספק.

שם ומשפחה _____

בזכות מה?

פעם אחת הייתה עצירת גשמים. גזר רבי יהודה הנשיא תענית ולא בא מטר. עמד 'אילפא' להתפלל ואמר "משיב הרוח" ונשבה הרוח, "ומוריד הגשם" – וירד הגשם.

התפעל רבי ושאל אותו: מה מעשיך? השיב לו 'אילפא': גר אני בכפר עני ואין להם יין לקידוש ולהבדלה. טורח אני ומביא להם יין ומוציא אותם ידי חובה בקידוש ובהבדלה. מיד הבין רבי שתפילת 'אילפא' התקבלה בזכות מסירותו לזכות את בני הכפר בקדוש ובהבדלה. מעשה דומה התרחש עם 'רב' אשר גזר תענית ובקש רחמים בשעת עצירת גשמים – ולא נענה. עמד אדם אחד והתפלל - וירדו גשמים! שאל 'רב' את אותו אדם: מה מעשיך? אמר לו: מלמד תינוקות אני, ומלמד לבני עניים כמו לבני עשירים. ומי שאין לו - איני לוקח ממנו כלום. ויש לי ברכות דגים – וכל תינוק הבורח מבית הספר אני נותן לו מהדגים שבבריכה ומפייס אותו עד שחוזר ולומד. והבין שמסירותו לתלמוד תורה של תינוקות של בית רבן זיכתה אותו בקבלת תפילתו לפני הקב"ה.

מעשר בהמה

הקב"ה נתן לאדם עדר ובו בהמות רבות, ובכל שנה ושנה נולדים בעדר בהמות נוספות: עגלים גדיים וכבשים. כיצד יודה האדם לקב"ה על הבהמות הרבות שנולדו לו? התורה מצווה את בעל העדר להביע את תודתו לקב"ה על הבהמות שנולדו לו במשך השנה, ע"י הפרשת עשירית מהבהמות שנולדו, הקרבת דמם וחלביהם לה' ואכילה מבשרם במקדש.

כיצד היה מתבצע מעשר הבהמה? – בעל העדר היה מכנים את כל הבהמות שנולדו באותה שנה, למקום גדול, אשר יש לו פתח צר בו יכולה לעבור בהמה אחת בלבד. את האמהות של אותם וולדות היה מעמיד בחוץ, והן היו גועות. כששמעו הוולדות את געיית אימותיהם, היו נדחקים החוצה דרך אותו פתח צר. בעל העדר היה עומד ליד אותו פתח וסופר: אחת, שתים שלש ארבע...תשע, עשר! את הבהמה שיצאה עשירית, היה מסמן בסימן אדום זוהר וממשיך לספור את השאר ומסמן באותה דרך. כאשר סיים לסמן את כל הבהמות שיצאו עשיריות וסומנו באדום, לקח אותם ועלה איתם לירושלים להקריבם כמעשר בהמה.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. על ידי מי נאכל הכשר של מעשר הבהמה?

א. על ידי הכהן. ב. על ידי העניים. ג. על ידי הלוי. ד. על ידי בעליו.

2. האם מותר למקדיש בהמה טהורה לה' להחליפה בטובה יותר?

א. כן, ואפילו רצוי. ב. לא ואם מחליפה שניהם קודש.

ג. מהבקר מותר ומהצאן אסור. ד. מהצאן מותר ומהבקר אסור.

3. בזכות מה מתקבלות תפילות המתפללים לגשם בעצירת גשמים?

א. בזכות התורה שלמדו. ב. בזכות תעניות וסיגופים שעשו.

ג. בזכות הדאגה והטיפול בזקוקים לעזרה. ד. תשובות א' וב' נכונות.

4. מה מבטיח ה' לבני ישראל אם ילכו בחוקות התורה והמצוות?

א. יהיה להם שלום וביטחון. ב. יהיה יבול בשפע ושובע גדול.

ג. ה' ישכין את שכינתו בתוכם. ד. כל התשובות יחד נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. מה כוונת הפסוק "והתהלכתי בתוככם..." (פרק כו')?

א. אהיה עם החיילים במלחמות. ב. אהיה עמכם בכל מקום.

ג. אטייל עמכם בגן עדן ולא תזדעזעו ממני. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. למה הכוונה "...לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת־כָּל מִצְוֹתַי..." (פרק כו')?

א. למאום באחרים העושים מצוות. ב. למנוע מאחרים לעשות מצוות.

ג. לעשות את המצוות בלי חשק ורצון. ד. לשנוא תלמידי חכמים.

7. מה עושה בעל הבהמה של מעשר בהמה עם גיזת הצמר (פרק כז')?

א. נותן אותה לכהן. ב. פודה אותה על כסף ואת הכסף נותן לכהן.

ג. אסור לגזוז בהמת מעשר בהמה. ד. תורם אותה לעניים חסרי מלבוש.

8. "...וַאֲכַלְתֶּם לַחְמְכֶם לָשֹׂבַע..." (פרק כו') מה רמוז במילה "לשובע"?

א. תמיד יהיו שבעי רצון זה מזה. ב. יאכלו מעט ויהיו שבעים.

ג. ישבעו מלימוד התורה, כמו מאכילת מזון משביע. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ה' עד ח'

9. "...וַאֲכַלְתֶּם לַחְמְכֶם לָשֹׂבַע..." (פרק כו') מה רמוז במילה "לשובע"?

א. תמיד יהיו שבעי רצון זה מזה. ב. יאכלו מעט ויהיו שבעים.

ג. ישבעו מלימוד התורה, כמו מאכילת מזון משביע. ד. ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ה' עד ח'

10. "בינו ובין בני ישראל" (פרק כו') האם אחרי המשכן עלה משה להר סיני?

א. כן, עלה שלוש פעמים. ב. כן, עלה פעמיים.

ג. כן, פעם אחת, מיד אחרי בניית המשכן. ד. הוא לא עלה.

התשובות הנכונות לפרשת אמור:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(אמור תשעה') (שיעור 540 חלק א')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור ויצור וירומם וינשא את **מישאל וליטל חכימי וכל משפחתם** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**